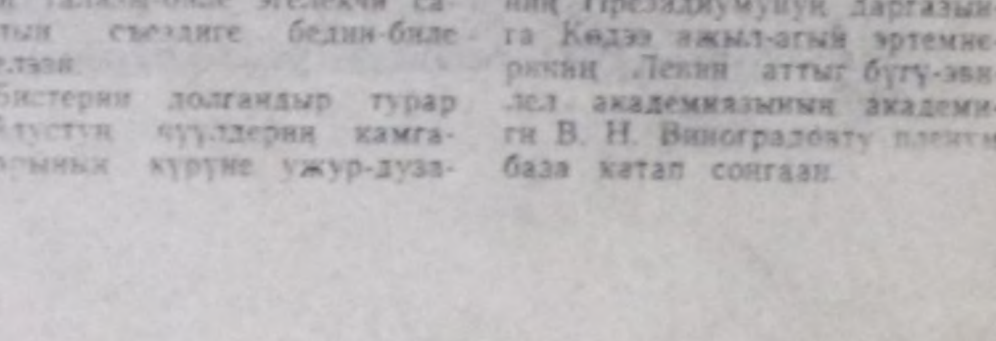

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өртээ 2 рөн

[illegible]

ЧОННУН КАДЫНЫ ДЭЭШ

Партиянын экономикалык, политиктик бугу ажилынын кол уткалы болза «Шунту чунун» кичиге, кичигин чагатай чыгыркан дээрлиг эм. И. И. Брежнев СЭКП-нин XXVI съездинде чуталган. Съездинин идеялары бо хунерде совет кичи бурзунун угал-бузалында, кадык камгала албан черлеринин ажил-чорудулазында база боттанын, чал-чаа чедикшилерге хей-аит кирген.

Бо чындык эмелде ажил-дакчылар боттарынын профессионалдык байырламын «Совет кичи бурзунге бедик чергелерин болгон сагын чангырып, ой шаанда эмчи дузалы баралдагымын» деп дурзунун ада-биле эрттирип турар. Кадык камгаламы бо хунерде республиканын ажил-агымнын база бир чутула ачылаанын бирозон алаган. СЭКП ТН-нин болган ССЭЗ-нин Министрлер Чевуеленин «Чоннуу кадык камгаламын улам акжирдер хемчеглер дугайында» докладын куустептишкан, республиканын эмелде коллективтер чер-черлерде партия, совет органдар

тикин, але тургустунган. Чаа ажитынган эмелде албан черлерин эмчи дузалы чедикшилерин шынарын болгон кул-туралын бедиктерин илгирге берген. Ижыктар эмелде эмелдене (диспансерин) кардиология салбыры ажилгала киргенянын соода, дыка хей улус республика иштинге эмелдер аргалыг болган.

Чоннуу кадык камгала албан черлерин турарына чарыгдалар чыл келген тузук өскөн. Сөөлү он чылда кадык камгала бөлженинде чарыгдалар 10 миллиондан 23,5 миллион рубль чедир улгакан. Эмелде албан черлеринин мезинянын нарын эт херекселери-биле хангыралыг акжирдер. Эрткен беш чылда бо таалам-биле чарыгдалар 2,5 млн. рубль четкен.

Тыванын кадык камгаламын алдын эртине — оң калдырып. Республиканын кадык камгала системасында 800 хире дээн эртемниг эмчи бар. Оларын 240-и нычол-вал калдыр. Ортумак эртемниг эмчилер 2500 киж. Чоннуу кадык дээн бунуныг херекке ак сөөлүндү бараан боп келгенер чуте ийи-чагыс кижилер авес, а харын

дузун коллективтер болуу турары улуг чедикшилер. Республиканын түбүрүндө аарыгы (улуг эмчил К. Н. Цов) каа кеш болган шөө аарыглар эмелде (улуг эмчил Л. А. Котинкова) диспансеринин, республиканын уруглар эмелдене (улуг эмчил Ю. В. Карымов) коллективтеринин ажилы мактадыг. Тескем эмелдене М. А. Ковальчук улурткан коллективтеринин ажилы мактадыг. Социалисттик чарышка тилекти болуу, мурнуку черин ээ-лээн.

Совет кааа хей сааныг эмелде ажил-дакчыларын ажилы бедик-биле үнелер келгенер чутуу. Тыванын кадык камгаламында ажилдан турар 250 киж өрден болган чал-биле шапкатылаан. РСФСР-ниг болган Тыва АССР-ниг алдарыг эмчил деп хундугу атты 56 кижиге тыгаскан. 117 кижиге «Кадык камгаламын тергине» деп херек демдеген берген. Эмелде ажил-дакчыларын профессионалдык байырламын чоннуу кадык камгала херекке бугу-ле билин, күжүн баралдагымын оңал-лап демдегенер апар. Республи-

Партийжи информация ДУРЖУЛГАНЫ АЖЫГЛАВЫШААН

СЭКП-нин XXVI съездинин шийтирлерин амыла-рада боттандыр талалы-биле «Искра» сөөкхста партиянын кичи ажил-агым турарынын дугайын партиянын Чөөн-Хемчик райкомунун бюрота чуталашкан.

Экономикалык болган социял хөгжүленин айттырларынче партия кичи ажил-агым, сөөкхста бурзундегине коммунистерин мурнакты родин бедик, планын оңалдазын куустеп дээн организа-ция болган кичи ажил-агым ажилы илгиркейлиг турарын райком бюрозу демде-лен.

Съездинин салган соругаларын куустерде кадык камгала черлеринин коллективтеринге политика-кижизиндегил ажилды салдырып улуг рольду. Кичизинде ажилын күстелдиреи күш-ажылды сагыла-чурумун экижирлеринге, ажилга харысалта чок чоруктарын болуураагына улуг салдарыг болуу турар. Республиканын эмелде ажил-дакчылары он бирги беш чылда чурттагыч чоннуу кадык камгала болган быжыгалаар ажилге бугу-ле күжүн мөөнөп, улам шуугуру ажилдарын шийтирлээн.

Ч. ТАСПАНЧИН,
Тыва АССР-ниг кадык камгала министринин орал-чызы.

Чөөн-Хемчик районуну саа-чыларын чыл сагында эртер чыгып болган конкурсу чоктаа «Болшевик» сөөкхста Аргы-Бажы сүт-бараан фермасында болган.

Районун ажил-агымдарын сүт-бараан фермаларын телдешчилери формалын кыл-булууну чыгалан. Конкурстун киржикчилеринге «Болшевик» сөөкхста дирек-тору А. Д. Шаалы байыр чеди-рин чүве чуталаш, оларга чаа-чаа чедикшилерин кү-зөөн. Райкустуну көдө ажил-агым эртеледен илгир-ни К. Б. Сегеней база чү-ве чуталаш.

Бо чылын районуну мурнуу-ла салгынын планын сору-галарын кичи ажил-агым турарын, сүт-бараан ферма-ларын ажил-агымдарын кыл-булууну чыгалан. Конкурстун киржикчилеринге «Болшевик» сөөкхста дирек-тору А. Д. Шаалы байыр чеди-рин чүве чуталаш, оларга чаа-чаа чедикшилерин кү-зөөн. Райкустуну көдө ажил-агым эртеледен илгир-ни К. Б. Сегеней база чү-ве чуталаш.

Конкурсу 8 ажил-агымдарын телдешчилери формалын кыл-булууну чыгалан. Конкурстун киржикчилеринге «Болшевик» сөөкхста дирек-тору А. Д. Шаалы байыр чеди-рин чүве чуталаш, оларга чаа-чаа чедикшилерин кү-зөөн. Райкустуну көдө ажил-агым эртеледен илгир-ни К. Б. Сегеней база чү-ве чуталаш.

Ч. ТАСПАНЧИН,
Чөөн-Хемчик район.

ДЕВИСКЭРВИС УЛУГДАА БОЛЗА...

Бистин чурттувуста кичи-лерин кадык камгаламын бирги черини айттырмы. СЭКП-нин XXVI съездинде чоннуу кадык камгаламын улам ийи экижир дугайын чаа чутула айткан. Съездин шийтирлерин амыла-рада боттандыр дээн Би-ыл районуну Баян-Кол ула-сок эмелдене коллективтер бугу-ле хемчеглерин ага, арга-куралдарын тыптынын ажилдан турар.

Эмелде коллективтер шунту 18 киж бар. Оларын аразында 2 педитер, тускай ортумак эртемниг 9 киж ажилдан турар. Эмелдене аарыг улустун чылым эмелдер сабыры он орунуг. Амбу-латория, лабораториялыг бис-а бо чылым айтканыг болду-рун. Ийи амер, эржюк чуту-гула чутулар бар, кичи ажил бо бугуу чурттагыч чон таарымчалыг деп үнелен турар.

Коллективте социалисттик чарышты организастан, оң неределерин бижөөн агаан. Хамыктын мурнуула чал-тык кадык дээн улуг кичи-денге салгыны. Он түннеден өрткен чартык чылдан бээр бичи уруглар аарыг авер-жөөн. Ил-чаштын болган бичи уругларын кадык камгалап турар эмчилер М. Шогжал, У. Чопалаева, медсестралар А. Чаш-оол, Т. Сымчан-оол, В. Байкара, С. Хонек, О. Серенги, санитаркалар С. Онух-оол, С. Конгар, Т. Монгуш оларын бо чагатай херекте улуг-хуузу улуг.

Чылдын кадык-даа үезинде малчылар тураларынче, сүт-бараан фермаларынче үнүшкүннөри кылып, меди-цина дузалакчынын ылак үзө-ажылган, чурттап тураларга чедирин турар бис. Ол чораш малчыларын санитарлыг байланын, кадыкшылын хай-гаран, түбүрүдө, бруелдө аарыгларынга хуу тарылган кылып турар. Ол ышкан бистин эмелдене хуу болган хойжу ботталар, сүүдө ку-

БУЯННЫГ ИШТЕ

Кызылдын хорай поликлиникамга болуу эркен көрүлө-конкурсу № 4 терапия участканун эмчи Светлана Сергеевна Ковальчук, медицина ажилдагыларын эмелде тускайлаттыган кабинеттин эмчил Елена Давыдова Оон тилек-чи болганар. Бо эмчилер Красоярски-нин эмчи институтун чедикшилерин доо-кай соода поликлиникага 10 чыл ажил ажилдап, бедик мергелерин, чонугу хундугукай эмчилер сагына киргенер.

Светлана Ковальчук 1-ги чергениг эмчил, № 4 участка 10 чыл ажил ажилдап. Участоктун үргүлчү кезди, профес-сионалдык ажилын кылып, хундугукай.

Полиликникам хей-ниги ажилыга илгиркейлиг киржи, профбөлүктө бур-лук секторунун ажилыга илгиркейлиг киржи, амык сестраларга, фельдшер-лерге дагыныкчы болуу, болууну байлак дуржуламын дамчыды берип турар.

Елена Давыдова — «эмчилерин эмчил». Оон хайгаралында 2829 мелчи-на ажилдагыларын бар. Эмчилерин эмилер деп чүве дыка нарын болган бедик мергелерин илгир. Елена Давыдова бергелер туралда, ону чуткүлүг чурт-туула ажил эртин, дуржуламы хун бот-тугадып, болууну ажилын эки билер эм-

чи. Аарыг кижилерин кабинетке хулдө-алырындан аныкта, үе-те болган оларын бажынарын, ажилдан турар орга-низацияларын кезин, бурзунга черинин санитарлыг байларын хынаышаан, чам-дык аарыг кижилерге тааржыр чемерини сүмөлөп турар.

Елена Давыдова чонга лекция, бесе-дларын үргүлчү номчуп турар.

Полиликникага комплексниг эмнэшкн-нерин кылып, рентген, рентген-диагно-стика, флюорография, кардиология эмиле-ри каттыгып алган, аарыгларын баш улуг болуураа дээн ажилды бийлиг чуртун, аарыг улугу илгирин тынкан, үчүткө ап турар.

С. Ковальчук-биле Е. Оон боттарынын ажилына ханы бедиктерин-биле, аарыг кижилерге анти-биотик, сагыш-чаа-гыры болган бедик мергелерин-биле чоннуу хундугукай чалат алган, бот-тарынын профессионалдык байырламы күш-ажылчы чедикшилеринг уткуп турар-лар.

ЧУРУКТАРДА: (устунда) Светлана Сер-геевна Ковальчук биле Елена Давыдова Оон.

Сагу, чурту С-Б. Уйнузйини.

3. СУВАНПИТ,
херэжменер эмчил.

ОЛАРГА ЧОРГААРЛАНЫР

Чоннуу кадык камгалаар ажил-херекти чогур денелге туртуура дээн социалисттик чар-ыш Онух район эмнелеринин коллективте база калбар-ган. Илалыг аарыг кижилер чыдар сабырларын ажил-дакчылары өскөдөргө эки үе-гер-чижикти көргүзүп турар.

Нити аарыглар таалам-биле чыттырын эмелдер сабырларын улуг эмчил Оксана Шырап-оова Монгуш маала ажилдаа-ла элден үр апарган. Ол тус-кий мергелерин практика-лырына бийлиг ажилдап, чонга эмелдене, биче кеткелдиг бараан болуу кел-ген. Ийи-бур аарыгларын татаразын, ону эмелдер тала-

зы-биле оң дуржуламын бай-лып, мергелери бедик. Аны-ак коммунист О. Ш. Монгуш профбиле местчонуну ажил-дан багы аверууп турар. Оон эртеледене сабырын сестралык Мамаш Иргит база чурттагыч чонга хундугу-кайды, үлгүлөргө коммунист.

Эмелдеге тай чылдарга ак сөткеллиг ажилдан, хун бур-де кызыкмак күш-ажыл-биле аарыг кижилерин сагыш чо-мангыр эмчил турар эмчилер А. Борбай-оол, Н. Даржай, С. Монгуш, М. Сат болган өс-көдөргө-да эмнелерин кол-лектив чоргаларын.

М. НАЧИН,
эмнелде партия ге ор-ганизацыйнын секретары.

1951 чылдын чамы Коа-Хемчик Дериш-Ангина дыка эрте дүшкөн. Иштарын бур-зун чыгып, оң-сиген хей-не-кийи берген. Ол час кел-кеж-ан-даа утундурбас. Чү-зе дээрге хан күш-ажылчы бо-жымчын илгир.

«Дериш» колхоз чаа тур-густунган болган, ажил-ажи-лаанчылар-даа турган; та-рар тарым ааттары-даа «че-дишпек, таанчылар» ула-даа тынгалас. Харын ийи-ча-ага мен, он беш тарым уру-рун, саанчылар агаан ак чү-ве. Мен аны аажок ө-рү-п турган мен. Оон бээр эртенге үеги чылдарын дур-жуураа фермадан черле чар-ылаан мен.

«Дериш» колхоз «Октябрь 14 чылы» колхозка катты-жар, Дериш-Ангина фер-мадан Мергенге көжүрүп кел-ген. Ам «Ленинчи орук» со-

АМЫР-ДЫЖЫН ХАРАВАС

Шоң-Шунун кадыр-берти аайлыг авес, айттыг киж аайлыг оруктар беизин ховар болгай. Чамдык черлерде ма-шын оруу бара болза, бер-гезиктен чалдагылар ынаар чоруксаас. Ичинган Алек-сандар ийи мөөдөй дукту ар-тыгаш. Алды-Ийи-Акс-ычте чуртун багышкан.

Александр Онухич Онух — Чөөн-Хемчикте «Сүт-Хал» сөөкхста Ийи сабырларын ажил каларчымы. Оон сабыр төвүдө келген сураан тын-лаан, конторга эртен чедир келдим. А малчыкым, черде эртенге болган, мен мурнаа болду.

—Манаа турган киж, мал ичтинин сураган турган чү-ве, оон бажынында ботган магатжог — эеп, контора эжигине турган удуе чуту-лаан. Оон Онух Лоткан-ол-дун бажынын айтты бээрге, бажынын.

Бажынга көрүмге, чаа эмчил-биле кадык ажил-агым турган ордор. Чуту-лаан кол уу — малчы аарыгларын кичи ажил-агым турган болган ажилы. Эмчи малчыга элден каа аргалар-ны айтты, сүмелерин берди. А оон соода эмирин база тааламдан ушту берди.

—Бо казын сагы хей бол-ган. Бо өчү, харын, баш бу-рунпаар дөмчөөн алдым — деп, Александр Онухич чуталаш-ор.

Эртен кышты Александр Онух Чорганга хуу аны-кан. Оон чылдарында — чып-таа-жыгылаан ажил бедикте-ринге: чалын ышкуну эки семиттер, чаагы ситенин кезип, азын бугу, кыштан келген алган. Кижин казын кезип ажалдаан болган ажал-бечирин таарыптыр турган. Оон түннеденге он бирги беш чылдын бо беш

айларында чүс өшкүтө онааш-тыр 30 аялын дорутуруп, өшкү бугураан 800 грамм дүтү кыргын алган. Ийи-ча-агаш Чангыс-Шинини өшкү бугураагына социалисттик чарышче кыргылар эки Хо-калыг Эрес-оолду аныкан.

Александр Онухич күш-ажылчы бажын хуу ажил-агына аверген. Ол — «Сүт-Хал» сөөкхста мурнакы сугатчыларын бирозон турган. Анык шапалы макта-лаа ап, ажилга кызыкан көргүзүп келген. Оон өшкү мададан бээр он ийи чыл болган. Бо үеги дуржулаа баж-ла мактаалыг келген.

Эртен беш чылда чүс өшкү-ле онааштыр 110 аялын дорутуруп алган.

Малчынын ажил-херекте оон казын Чечелеев Ири-чиловна улуг дуурын казын чорутуу. Ол авер болза, казын чедикшинин казын келер. Оларын уругтары база хей.

Ам оларын аялы он бир чет-пен. Улуг уруу Валя Хер-тайга өртмөк шөкөдөниг тоску казын доошкан, бо хунерде бурзунде боттал-аанда ажилдан турар. Оон бичи үн өрөөнчиге дара-зында класстарде чедикши-ниниг илгирди. Одыг ам казында өшкү казыржы тур-пар. Ийи-чаага хей чедир казы-ге, баш чедикшиг бедикте-ринге чаа дуурын көргүзүл-дө. А аркан чеди киж ажал-чаш, улуг-даа күзүп шөкөдө келер.

Малчын чонку хунерде айттарга чутуруп алган, тайгага көжүп үнүлүр. Аны-кан-даа катан чурт аверуу. Оон күскаар, сөөк көргө, ам ишкарлар бээр. Ийи-чаа казын аверуу дээн, ол амир-дыжын даа хатасаас.

А. МОНГУШ.

СААНЧЫЛАР КОНКУРУЗУ ААЛЧЫВЫС

Бистин арамыста алдар-дыг кижилер хей. Оларын уагерин болган дуржула-ны анык салгалга өртө-турбас байлак болуу. Ол уластан аныктар арга-сүмөи айтара бээр. Ийи-чаа кижилерин бирозон — Чөөн-Хемчик районда «Чы-раа Бажы» сөөкхста хой-жуу, Социалист Күш-ажылдын Маалыры Мон-гуш Чола.

Монгуш Доуру-ооваа чоктаа чаа Монгуш-Тайга районга ук черин хойжу-ларын чалаанын бурзаар келди. Анык районуну күш-ажылчы кижилер, оларын ажил-херек, тус черин онкай агаар-бод-дуу өөрүнчү болган өс-түргөнчиг болган. Ол партия, совет, комсомол болган хей-тиги ажил-дакчылары-биле, бугу ажилчы чон-биле ужура-жын, оларын ажил-херек согурунган болган болуу байлак дуржуламын со-дугушкан.

Монгуш-Берин, Ак-Хал, Мөгөн-Берин, Шеретей, Ак-Азыр... Маалырыстын чораш черлерин чамдык бо. Акы-Сут — Монгуш-Тайганын мурнаа эде, «Малчы» сөөкхста № 4 хойжу бригадалыг төрү. Сөөкхста хойжу-лары-биле Маалырын ут-ра-жылаа чедиктиг нөгөн шыкка болган. Ужуржыла-ны район Советини кү-сөткн комитетинин даргаы Дамба Орулу аныктан. «Малчин» сөөкхста пар-ком секретары С. Донган сөөкхста ишчилерин он бирги беш чылдын баштай-чы чылдын планын оңалдазын болган соци-алисттик хундугукай күүс-күсүлүг дээн кичи ажилдан турарын динат-кал. Сөөкхста бо хунерде мал өстүрүлгөни планын бугу чутуу агаар-биле ку-сөткн турар. Шунту чорой хире хойжу чүс башка онааштыр сөөкхста пла-наанындан хей турганын доруктурган. Илалыг И. Дарга, С. Тар, М. Биче-оол олар эч бедик өртүгүлөр-ни чедип алган.

Ужуржыла мурнакы хойжулар Ч. Серин, М. Би-че-оол, О. Иргит, К. Мар-зан, бригадир А. Кара-оол олар чүс чуталашан. Ужур-жылаанын киржикчилери Социалист Күш-ажылдын Маалыры, хонту хойжу Монгуш Чолин чуталашан улуг согуруда-биле дин-чылган. Оон үеги ажил чы-лар дуржулаа 22836 хура-ганын доруктурган. 31700 килограмм дүтү күрүмге кирген берген динатка, ужуражылаанын киржик-челер хол чаксап, байыр че-дирип турар. Хойжулар Маалырын арга-дуржула-нын шийтеген, ану бот-тарыга ажилгаарын дуту-рункан.

Ужуржыла район теу-нун агиткулторбалаанын конферти-биле болган он алды мергенни хуржа-биле доозулган. Мындыг ужуражыла «Мөгөн-Бу-ре» сөөкхста хойжуларын чылаа Ак-Халга база болган.

Кызыл тууту Монгуш-Тайганын хойжулары бо чылдын 81 төнө дүтү кү-рүмге бээр. Бо хунерде хойжу бригада, келди, бу-рунда кыргылаа түлүк: улуг-даа, бичи-даа улус ылаа хуурун турган. Со-циалист Күш-ажылдын Маалыры-биле ужуражыла оларын улам-на хей-аит-кыргын.

О. МАСПЫН-ООН,
ужуржылаанын мур-жикчи.